

Ks. STANISŁAW STYŚ TJ — KUL

NADPRZYRODZONY CHARAKTER PROFETYZMU IZRAELSKIEGO W ŚWIETLE PISM PROROCKICH

Czy to, co prorocy twierdzą o swoim nadprzyrodzonym powołaniu przez Boga oraz o komunikowaniu im woli i zamiarów Bożych, jest zgodne z rzeczywistością, czy też nie? Zastosujemy metodę skrypturystyczno-apologetyczną, a więc w zasadzie historyczną, poddając analizie wypowiedzi proroka Jeremiasza i fakty z jego życia.

Jeremiasz opowiada swoje powołanie przez Boga i posłannictwo prorockie w Jr 1, 4—10 w sposób tak bezpośredni, szczery, prosty, pozbawiony wszelkiej sztuczności, że czytelnik nie uprzedzony bez wahania uznaje w tym zdarzeniu nadprzyrodzone wdzanie się Boga. Natomiast uczeni racjonalistyczni starają się to przekonanie obalić lub podważyć, opierając się na teorii ekstazy albo powołując się na psychologiczne przygotowanie Jeremiasza.

Ekstazę pojmuje się nie jako przeżycie nadprzyrodzone, ale jako stan duchowego poruszenia uczuć najrozmaitszych stopni i rodzajów. Tak szeroko pojętą ekstazę stosuje się do proroków i w szczególności do powołania Jeremiasza, stawiając ich przeżycia w jednej linii z ekstazą manticzną, z podnieceniem chłopców arabskich uczących się magii i z odruchami duchowo nie-normalnych ludzi. Niektórzy uczeni widzą rozwiązanie problemu powołania Jeremiasza w jego psychologicznym przygotowaniu przez atmosferę rodziny kapłańskiej i przez grozę czasów, w których żył. Wtedy powołanie Jeremiasza nie jest niczym innym, jak naturalnym upustem nagromadzonych w duszy możliwości w połączeniu z hipnozą, halucynacją, sennym widzeniem i innymi podobnymi objawami. Co należy sądzić o tych próbach?

Co do ekstazy zdania są podzielone. Ekstazą tłumaczy przeżycia prorockie św. Tomasz, podczas gdy J. Coppens odrzuca nawet nazwę proroków ekstatycznych jako bałamutną. Rozbieżność i pomieszanie tłumaczą się tym, że nie jest ustalona definicja ekstazy. Ekstaza bowiem obejmuje dwa elementy: jeden negatywny polegający na pewnym rozluźnieniu jedności psychologicznej; drugi pozytywny wnoszący nowy sposób wyższej działalności umysłowej albo osiągnięcie nowej wartości ontologicznej, estetycznej, moralnej lub religijnej. Teologowie i teoretycy mistyki chrześcijańskiej podkreślają pozytywną stronę ekstazy, podczas gdy w dziełach etnologii porównawczej, historii, religii i psychologii opisowej elementy negatywne ekstazy wysuwają się na pierwszy plan z podporządkowaniem mu albo z całkowitym wyłączeniem elementu pozytywnego. To drugie, empiryczne pojęcie ekstazy pozwoliło niektórym autorom wyprowadzić profetyzm izraelski z „profetyzmu“ chananejskiego i nie widzieć między nimi żadnej różnicy. Wielkiego postępu dokonał uczony skandynawski J. Lindblom stwierdzając, że tylko ekstaza koncentrująca jest możliwa u proroków izraelskich. Ekstaza obejmuje dwie cechy: a) element pozytywny: nadzwyczajne podniesienie ducha pochłoniętego ścisłym zjednoczeniem z Bogiem; b) element negatywny: wstrzymanie działań władz zmysłowych z zachowaniem pełni władz rozumu. W tym stanie udziela niekiedy Bóg objawienia tajemnic nadprzyrodzonych, a nawet dopuszcza do wizji intelektualnej bóstwa.

Musimy wykluczyć od proroków wszelkie paramistyczne stany ekstaz, gdyż nie są to ekstazy religijne, a prorocy we wszystkich swoich wizjach doznają nie umniejszenia, lecz zaostrenia władz duchowych. Czy prorocy miewali ekstazy religijne ściśle wzięte? Na pewno ekstazy, jeżeli występują u pro-

roków, mają znaczenie czysto dodatkowe, drugorzędne i nie są zdolne wytłumaczyć w całości powołania i natchnienia proroków.

Wizja inauguralna Jeremiasza nie ma charakteru ekstazy mantycznej. Dowód: brak przygotowania i zachowanie całkowitej przytomności. Nie ma też śladów ekstazy w ścisłym znaczeniu tego słowa. Jeremiasz jest zaskoczony swoją nominacją, wymawia się od niej i jest całkiem przejęty bojaźnią. Prócz tego odczuwa on przymus ze strony Boga, na który się gorzko skarży. Swojego posłannictwa jest tak pewny, że nawet w obliczu grożącej mu śmierci nic nie cofa ze swoich przepowiedni i trwa przy oświadczeniu iż jest od Boga posłany. Wreszcie Jeremiasz odróżnia doskonale objawienie prawdziwe od domniemych i fałszywych objawień oraz objawienie sobie od Boga udzielone od własnych myśli i poglądów. Do tego wszystkiego należy jeszcze dodać wypełnienie jego prorocत्व, mianowicie przepowiedni o śmierci Hananiasza na kilka miesięcy przedtem, o zburzeniu Jerozolimy, niewoli Babilońskiej mającej trwać 70 lat, i powrocie wygnańców do ojczyzny.

Te wszystkie dane dowodzą:

1. Że Jeremiasz psychologicznie nie był przygotowany do podjęcia się urzędu proroka, a raczej miał dyspozycję psychologiczną przeciwną.

2. Powołanie Jeremiasza na proroka nie może być naturalnym wynikiem pracy podświadomej.

3. Całkowita pewność o udzielonym sobie posłannictwie Bożym, a braku takiego posłannictwa u jego przeciwników, ma zadowalające wyjaśnienie jedynie w objawieniu Bożym, a jest potwierdzone wypełnieniem przepowiedni proroka.

Nadprzyrodzony charakter profetyzmu u Jeremiasza nie może ulegać żadnej wątpliwości.